

PHƯỢT LÀ GÌ?

Nguyễn Xuân Quang.

Trong rừng Amazon.

Phượt là một từ người Việt hải ngoại gần đây mới nghe nói tới, có người nghe chưa quen tai vì chưa nghe thấy ai giải thích từ nguyên ra sao.

Về nghĩa thì hiện nay Phượt có những giải thích sau đây:

-đi chơi, ngoạn cảnh, du lịch tới những nơi mình ưa thích, có hay không có một lộ trình, sống hòa mình với người và thiên nhiên.

-tự túc, thoải mái, tùy theo túi tiền, có thể dùng tất cả các phương tiện chuyển vận: bằng đôi chân (phượt đi bộ), bằng thú vật, xe đạp, xe máy (phượt xe hai bánh), thuyền tàu, máy bay...

-có thể ở bụi ở bờ (Phượt bụi hay phượt ba-lô).

....

Bây giờ ta hãy đi truy tìm từ nguyên của Phượt.

Trước hết có người cho rằng phượt là từ láy của **lượt phượt** nhưng không biết rõ nghĩa ra sao (lưu ý là ở Việt Nam hiện nay có khuynh hướng nói tắt, nói gọn như *bụi đời* nói là *bụi*, nhạc Trịnh Công Sơn nói là nhạc Trịnh... nên mới nghĩ rằng phượt là nói gọn lại của lượt phượt).

Nếu đúng là có gốc lượt phượt thì đây là một từ láy ta có lượt = phượt.

Lượt có nghĩa là gì? Lượt có những nghĩa:

1. lần: lần lượt, năm lần bảy lượt, lần đi, lượt về, 2. lúc: lúc đi = lượt đi.

Và phượt = lượt nên phượt: cũng có nghĩa là lần. Phượt = 1. phiên: tới phiên tôi = tới lượt tôi, 2. phen: quyết chí một phen = quyết chí một lần, một lượt.

Như thế nếu hiểu Phượt = lượt thì phượt là một lượt, một lần, một phen.

Hiển nhiên hiểu Phượt là Lượt chưa tới (vì Phượt đâu phải chỉ là một lượt, một lần mà thôi).

Bây giờ ta đi sâu vào tìm từ nguyên của từ phượt. Phượt hàm nghĩa **Đi** (chơi, thăm, viếng, xem, ngoạn cảnh, du lịch) nên Phượt phải hiểu theo nghĩa Đi, liên hệ với Đi. Ta phải tìm các từ có nghĩa liên hệ với Đi biến âm ruột thịt với Phượt.

Với nghĩa Đi này phượt biến âm với:

1. ~ phứt, phụt, phọt.

a. phứt = phứt = bứt ra, nảy ra ví dụ như lửa: lửa phứt bùng cháy lên, như ý nghĩ: bứt ra ý tưởng (muốn phượt chẳng hạn).

b. phụt = phọt : vọt ra, bắn ra cũng có một nghĩa mang tính cách đột ngột, bùng lên, phứt lên, cũng có thể dùng cho ý nghĩ, ví dụ như phụt, phọt ra ý nghĩ, sáng kiến.

Như vậy phượt với nghĩa liên hệ với Đi có một ý nghĩa là hành động đi theo bộc phát từ tim óc, do ý chí thúc đẩy.

-**Đối chiếu với Ấn-Âu:**

Với nghĩa đi, thì phượt:

~ foot /phút/: bàn chân, chân.

~ path: lối mòn, vận hành (đạn đạo).

-**Đối chiếu với Phạn ngữ:**

~ Phạn ngữ: 1. **phel**, pel: to go, pela, going, đi, 2. pathika, traveller, du khách, 3. patha: way, đường, 4. bhramana travel, ruột thịt với paṭ, pal, pall: to go (đi), to move (di chuyển) có gốc pad, foot, chân, cẳng (xem bước ở dưới).

2. ~ vượt, vọt, việt (ph = v: thành ra = vành ra).

+ vượt

qua, đi qua, băng qua: vượt qua mặt, vượt rừng, vượt núi, vượt sông, vượt biển, vượt mọi trở ngại, mọi vướng víu, vướng mắc, ràng buộc.

+ vọt.

Vọt biến âm mẹ con với vượt.

Vọt có nghĩa rộng ra đi nhanh, đi lẹ: chiếc xe vọt quá, thoáng một cái mà nó đã vọt đi rồi.

Vọt cũng có một nghĩa là vượt như 'nó lái xe vọt qua mặt đánh vù một cái'.

Vọt vốn có một nghĩa là cây roi, cây cọc nhọn (roi vọt) cùng nghĩa rìu (vật nhọn) và nghĩa vượt của từ Việt (trong từ Việt Nam).

Ngày xưa dùng roi vọt, cọc nhọn (như dùng cho voi) thúc con vật vọt qua, vượt qua những chỗ khó khăn trên đường đi hay vượt qua các con vật khác (như trong đua ngựa). Ngày nay xe tốt vọt lẹ.

Vọt ~ dọt (dọt biến âm chị em với vọt): xe dọt nhanh, nó dọt lẹ rồi.

+ Việt: 越:

Có nhiều nghĩa, ở đây chỉ nói tới nghĩa liên hệ với Đi là:

a. qua, vượt qua (nghĩa của phượt ở đây):

-Việt vị (đá banh, bóng đá Anh, soccer, bóng bầu dục rugby, chơi banh Mỹ football): xuống vượt quá vị trí của đối phương khi banh chưa xuống tới (off-site, hors-jeu).

-việt dã: đi qua vùng hoang dã dài (chạy việt dã: chạy đường dài, chày băng đồng), qua một vùng hoang dã rộng lớn (cross-country skiing).

b. vượt quá bình thường: siêu việt.

c. xa: tiến xa, vượt xa.

+ Đối chiếu với Ấn-Âu ngữ:

~ pass: thế kỷ 13: *passen*, “to go by (something), đi bên, vượt qua bên (một thứ nào đó),” also “to cross over,” (bằng ngang qua) phát gốc từ Cổ ngữ Pháp *passer* “to pass”, Tây Ban Nha ngữ *pasar*, Ý *passare*, Latin thông dụng **passare* “to step, walk, pass”, *passus* “step, pace” (bước chân), gốc tái tạo PIE **pete-* “to spread”, lan rộng, tỏa rộng, trải ra...

~ pace: bước, tính cách đi.

~ way: đường đi.

+ Đối chiếu với Phạn ngữ:

~ a. *vay*: to go, đi (vay để ra Anh ngữ *way*), b. *vitarana* वितरण (i.e vi-tri + ana): *passing*, vượt qua, *crossing*, băng qua, c. *vah*: travel, du ngoạn, du lịch (Râm. 2, 92,13), d. *vahata*: traveller, du khách, e. *vaha*: any vehicle as a horse, a car, *vahitra*: bus..., mọi phương tiện chuyên chở như ngựa, xe ca, xe buýt..., e. *vahati*: drive, lái xe, transport, chuyên chở...

4. ~ bước, bộ.

(ph = b: thành ra = bàn ra).

– bước: hai lần cất chân đi gọi là một bước: những bước chân âm thầm.

– bộ (Hán Việt): ruột thịt với bước: đi bộ, lang ba vi bộ, tam bộ nhất bát.

+ Đối chiếu với Ấn-Âu ngữ.

~ Anh ngữ *pas*, một bước trong khiêu vũ, có gốc từ Pháp ngữ *pas*, bước, Latin *pes*, Hy Lạp *pous*, foot, chân.

+ Đối chiếu với Phạn ngữ.

~ a. *pad*, *pada*: foot (để ra Latin *pes*, Hy Lạp *pous*, foot, chân), b. *patti* (*pad* + *ti*): *pedesrian*, bộ hành, foot-soldier, bộ binh.

.....

Như thế Phượt là phọt, là phụt liên hệ với foot /phút/ (chân), phel (đi), với vượt, vọt, việt, với *pass*, *path*, *pace*, với *pad*: bước, bộ.

Tất cả nghĩa liên hệ với chân, với Đi.

Nói thật gọn lại và thấy rõ nhất là Phượt ruột thịt với 1. Phạn ngữ phel, Đi, 2. Anh ngữ foot /phút/, chân.

Ta thấy rõ những giải nghĩa hiện nay đều là những phần ('thân thể' như chân, tai, đuôi...) nằm trong từ nguyên nghĩa ngữ của 'con voi' Phượt.

Như thế nói theo nghĩa chính Đi thì phượt là đi, đi theo hứng khởi, hứng chí, vượt mọi trở ngại, bỏ mọi vướng víu, vướng mắc, ràng buộc, đứng lên phủ tay thế sự, vọt lẹ, dọt lẹ, tểch bước lên đường, đi theo ý muốn, theo sở thích, đi phiêu lưu, phiêu du, phiêu lãng, phiêu bạt, phiêu bông... bằng mọi phương tiện di chuyển với đôi chân, với thú vật, xe cộ, tàu thuyền, máy bay...

Dĩ nhiên khi dùng theo tiếng lóng thì nghĩa của Phượt sẽ biến đổi đi ít nhiều tùy theo chỗ, theo vùng, theo người nói.

Như vậy theo gốc nghĩa thì phượt có nhiều cách đi, đi theo nhiều hạng khác nhau.

Có thể phượt:

- a. kiểu sang như đi du lịch rất sang kiểu dã ngoại thám hiểm, sống ngoài trời (cắm trại, ở lều), tốn hàng chục ngàn Mỹ kim như lên Bắc Cực, Núi Averest... (phượt sang).
- b. kiểu dã ngoại, du lịch thông thường ít tốn kém (phượt bình dân).
- c. kiểu 'bụi đời', du lịch ba lô (backpack travelling), kiểu 'phiêu lưu con đế mèn'.

Đây là loại phượt ngày nay rất phổ thông trong giới trẻ, ở những người khỏe mạnh là loại 'phượt đi liền' "instant travelling" giống như kiểu mì ăn liền, đi ngay, vừa túi tiền, đi bằng đôi chân, thú vật, xe đạp, xe máy (có thể đi vào được các con đường mòn, đường bụi rừng núi) (phượt xe hai bánh), có thể ăn bờ, ngủ bụi, ở 'khách sạn ngàn sao'... (phượt bụi).

Gói ghém lại thì phượt có nghĩa chính là đi (Phạn ngữ phel) liên hệ mật thiết với foot /phút/, chân, cẳng là vọt, dọt đi theo nhiều chiều hướng, ý hướng, theo nhiều cách, nhiều phương tiện, nhiều loại...

Để chấm dứt ta có thể gom ý của Phượt trong bài thơ sau đây về Đi:

Đi

Đi là yêu vũ trụ bao la,

Đi là yêu người, là yêu ta,

Đi là yêu muôn sinh, muôn vật,

Đi là yêu nhân loại một nhà.

*

Đi bước đi theo gió phất cờ,

Cất bước đi không chút đắn đo,

Đi quăng đi chuyện đời đa sự,

Đi là đi tiểu ngạo giang hồ.

*

*Đi để sống giây phút bất ngờ,
Để sống đời thần thoại huyền mơ,
Để sống đời thần tiên cổ tích,
Để sống đời vua chúa thủa xưa.*

*

*Đi là đi với chiếc ba lô,
Đi là đi với gói lương khô,
Đi là đi màn trời, chiếu đất,
Đi là đi lang bạt kỳ hồ.*

*

*Đời người là một chuyến ngao du,
Một chuyến đi qua triệu bến bờ.
Hãy lên đường lang bạt kỳ hồ.
Hãy lên đường tiểu ngạo giang hồ.*

Nguyễn Xuân Quang.

Nguồn: <https://bacsinguyenxuanquang.wordpress.com/2024/06/21/phuot-l-g/>

**Kính mời đọc thêm những bài khác của tác giả tại:
<http://www.vietnamvanhien.org/nguyenxuanquang.html>**

www.vietnamvanhien.net

VIỆT NAM VĂN HIẾN

www.vietnamvanhien.info

TỦ SÁCH VĂN HIẾN ONLINE VỚI HƠN 10500 TÁC PHẨM